Prof. Sakari Melander
21.5.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: **U-kirjelmä (U) 14/2024 vp** Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta direktiiviksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen riiston sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin torjumisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2004/68/JHA korvaamisesta ja siihen liittyvä U-jatkokirjelmä (UJ) 7/2026 vp

Yleistä

Euroopan komissio on 6.2.2024 tehnyt ehdotuksen (COM(2024) 60 final, jäljempänä direktiiviehdotus) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen riiston sekä lapsiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa todistavan materiaalin torjumisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2004/68/YOS korvaamisesta. Direktiivillä muutettaisiin voimassa olevaa lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta annettua direktiiviä 2011/93/EU. Nyt käsiteltävänä oleva U-jatkokirjelmä perustuu direktiiviehdotusta koskevaan Euroopan parlamentin mietintöön sekä puheenjohtajavaltion ja komission esittämiin viimeisimpiin kompromissiehdotuksiin.

Lausuntonani esitän kunnioittavasti seuraavan.

Direktiiviehdotuksen tavoite

1. Direktiiviehdotuksen tavoitteena (COM(2024) 60 final, s. 2) on varmistaa, että kaikki lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen riiston muodot ovat kriminalisoituja, mukaan lukien teknologian kehityksen mahdollistamat tai helpottamat muodot, ja että kansalliset

rikostutkintaa ja syytteen nostamista koskevat säännökset mahdollistavat tehokkaan lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja riiston torjumisen teknologinen kehitys huomioon ottaen. Lisäksi tarkoituksena on parantaa tällaisten tekojen ennaltaehkäisyä ja uhrien auttamista sekä auttaa lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisyn ja torjunnan parempaa koordinointia jäsenvaltioiden kesken ja kansallisella tasolla.

2. Eduskunnan lakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten ja lapsipornografiaan liittyvän rikosoikeudellisen sääntelyn tavoitteiden tärkeyttä ja pitänyt EU-oikeudellisia ja muita kansainvälisiä asiaan liittyviä oikeudellisia toimenpiteitä lähtökohtaisesti perusteltuina (LaVL 16/2009 vp, s. 3 ja LaVL 10/2010 vp, s. 3). Laajemmin lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevalla sääntelyllä on lapsen suojaamiseen liittyvät erityisen painavat perusteet (PeVL 20/2022 vp, 8 kohta). Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat lapsen kehitykselle ja terveydelle erittäin haitallisia (LaVM 10/2022 vp, s. 13 ja LaVM 24/2018 vp, s. 14), minkä vuoksi asiaa koskevan sääntelyn riittävään kattavuuteen on perusteltua kiinnittää huomiota. Lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia tapahtuu myös verkkovälitteisesti, mikä on tärkeää ottaa huomioon asiaa koskevassa sääntelyssä ja mikä korostaa myös rajat ylittävän viranomaisyhteistyön merkitystä (LaVL 10/2024 vp, s. 3).

3. Direktiiviehdotuksen tavoitteita voidaan lähtökohtaisesti pitää erityisen kannatettavina eikä U-jatkokirjelmässä esitetyn perusteella asiaa ole syytä arvioida toisin. Tästä huolimatta jatkokirjelmässä selostettuihin direktiiviehdotukseen tehtyihin muutoksiin voidaan joiltain osin suhtautua myös kriittisesti.

Kriminalisointivelvoitteet

4. Käsiteltävänä olevan U-jatkokirjelmän (s. 3) mukaan direktiiviehdotukseen olisi sisällytetty tiettyjä uusia kriminalisointivelvoitteita. Uudessa 5 b artiklassa velvoitettaisiin kriminalisoimaan teot, jotka liittyvät lasta seksuaalisesti esittävän materiaalin tuottamiseen suunniteltuihin tai muunnettuihin tekoälyjärjestelmiin. Ehdotettu 6 a artikla taas koskisi seksuaalista kiristystä. Sen sijaan ehdotettu 8 a artikla koskisi Euroopan parlamentin ehdottamassa muodossa matkustamista seksuaaliväkivallan tai seksuaalisen riiston tarkoituksessa.

5. U-jatkokirjelmän (s. 3) mukaan viimeisimmässä puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksessa tekoälyjärjestelmiä koskevaa kriminalisointivelvoitetta on rajattu tekotapojen osalta ja 8 a artiklassa tarkoitettua matkustamisrikosta on muutettu niin, että rikosoikeudellinen vastuu kohdistuisi matkaa järjestävään tahoon eikä henkilöön, joka matkustaisi rikoksen tekemiseksi.

6. U-jatkokirjelmässä (s. 2) valtioneuvoston kantana todetaan, että uusien kriminalisointivelvoitteiden suhteen on tärkeää huolehtia siitä, että rikosten määrittelyssä kunnioitetaan rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvää tarkkarajaisuuden vaatimusta ja että ne ovat soveltamisalaltaan tarkoituksenmukaisia sekä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaisia.

7. Edellä mainittua valtioneuvoston kantaa voidaan sinänsä pitää asianmukaisena. Sen lisäksi uusien kriminalisointivelvoitteiden suhteen olisi nähdäkseni syytä kiinnittää huomiota siihen, että rangaistavan käyttäytymisen ala säilyy oikeasuhtaisena ja että rangaistavan käyttäytymisen alaa ei perusteettomasti laajenneta valmistelunluonteiseen tekoon tai yhä etäämmälle oikeushyviä konkreettisesti loukkaavasta tai vaarantavasta teosta.

8. Vaikuttaa siltä, että ehdotetussa 5 b artiklassa, joka koskisi lasta seksuaalisesti esittävän materiaalin tuottamista suunniteltuihin tai muunnettuihin tekoälyjärjestelmiin, olisi kysymys pitkälti valmistelunluonteisen teon kriminalisoinnista. Yleisesti on katsottu, että valmistelukriminalisoinnit ovat Suomen rikosoikeusjärjestelmässä poikkeuksellisia ja rangaistavan käyttäytymisen alan laajentamiseen koskemaan rikoksen valmistelutoimia on suhtauduttu pidättyvästi. Lakivaliokunta on valmistelukriminalisointien suhteen edellyttänyt, että niiden soveltamisalan rajaus on tehtävä erityisen harkitusti ottaen huomioon kriminalisointiperiaatteet sekä perusoikeuksien rajoitusedellytykset (LaVM 9/2024 vp, s. 5). Sanottua kantaa olisi syytä korostaa myös ehdotetun 5 b artiklan arvioinnissa. Tähän nähden U-jatkokirjelmässä (s. 3) esitetty, jonka mukaan tekoälyjärjestelmiä koskevaa artiklaehdotusta on rajattu tekotapojen osalta, vaikuttaa asianmukaiselta ja velvoitteen soveltamisalan rajaamista direktiiviehdotuksen tavoitteiden kannalta välttämättömään olisi vielä jatkoneuvotteluissa syytä korostaa.

9. Ehdotetun 8 a artiklan (matkustaminen seksuaaliväkivalan tai seksuaalisen riiston tarkoituksessa) arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että matkustamisrikoksessa on yleisesti kysymys pitkälle ulottuva valmisteluntyyppisestä rikoksesta, jolla on liittymäkohtia myös perustuslain (731/1999) 9 §:ssä tarkoitettuun liikkumisvapauteen koskien jokaisen oikeutta lähteä maasta sekä Suomen kansalaisen oikeutta palata Suomeen. Toisenlaisessa sääntely-yhteydessä lakivaliokunta on korostanut, että matkustamisrikokselle on aihetta löytää sisältö, joka on yhtäältä tarkoituksenmukainen sekä toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien ja kansainvälisten velvoitteiden vaatimukset täyttävä (LaVL 1/2016 vp, s. 5). Käsiteltävänä olevaan direktiiviehdotukseen ehdotettua matkustamiskriminalisointia saattaisi olla syytä arvioida samoista lähtökohdista. Tästä näkökulmasta U-jatkokirjelmässä (s. 3) selostettu, jonka mukaan puheenjohtajavaltion viimeisimmässä kompromissiehdotuksessa 8 a artiklaa on muutettu siten, että rikosoikeudellinen vastuu kohdistuisi matkaa järjestävään tahoon eikä rikoksen tekemiseksi matkustavaan henkilöön, vaikuttaa edellä mainitut vaatimukset paremmin täyttävältä eikä menettelyn rangaistavuus olisi yksin henkilön subjektiivisesta tarkoituksesta riippuvaista.

10. U-jatkokirjelmässä ei tarkemmin käsitellä seksuaalista kiristystä koskevan ehdotetun 6 a artiklan kriminalisointivelvoitteen sisältöä. Selvää luonnollisesti on, että myös sen tulee täyttää rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyydelle asetetut vaatimukset samoin kuin muut kriminalisointiperiaatteista sekä perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä seuraavat vaatimukset.

11. U-jatkokirjelmän (s. 3–4) mukaan direktiiviehdotuksen 2 ja 10 artiklassa määritellään suostumus tavalla, joka koskee yleisesti useita direktiivin alaan kuuluvia rikoksia. Kirjelmässä (s. 2) todetun mukaisesti valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti sellaiseen suostumuksen määritelmään, joka ei ole minkään rikostunnusmerkistön osa vaan koskee pikemmin rikosvastuun yleisiä edellytyksiä.

12. Tämänkaltaisessa suostumukselle asetettavia oikeudellisia edellytyksiä koskevassa sääntelyssä ei välttämättä ole kysymys sellaisista rikoksia ja seuraamuksia koskevista vähimmäissäännöistä, joita aineellisen rikoslainsäädännön lähentämistä koskevassa SEUT 83(1) artiklassa tarkoitetaan. Suostumusta koskevissa edellytyksissä on U-jatkokirjelmässä esitetyin tavoin kysymys pikemmin rikosvastuun yleisiä edellytyksiä koskevista edellytyksistä, vaikka artiklassa tarkoitetut koskevat edellytykset koskisivat vain tiettyjä direktiivissä tarkoitettuja tekoja. Velvoitetta koskevaa valtioneuvoston kantaa voidaan näin pitää perusteltuna.

Seuraamukset

13. U-jatkokirjelmän (s. 4) mukaan Euroopan parlamentin ehdotuksiin sisältyy neuvoston yleisnäkemyksessä hyväksyttyä korkeampia rangaistustasoja. Puheenjohtajavaltion viimeisimmässä kompromissi ehdotuksessa enimmäisrangaistusten vähimmäistasot ovat U-jatkokirjelmän mukaan Euroopan parlamentin ehdotuksia alempia. Edelleen U-jatkokirjelmässä todetaan, että direktiivin johdanto-osan 16. perustelukappaleen mukaan ”direktiivissä tarkoitetuista rikoksista säädettyä tämän direktiivin mukaista vankeusrangaistuksen enimmäiskestoa olisi sovellettava ainakin kyseisten rikosten vakavimpiin muotoihin”.

14. Eduskunnan lakivaliokunta on useasti EU-rikosoikeudellisia direktiivejä koskevia ehdotuksia tai niiden täytäntöönpanolainsäädäntöä taikka EU-rikosoikeutta yleisesti arvioidessaan korostanut, että direktiivin neuvotteluvaiheessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että direktiivi ei sisällä sellaisia rangaistusasteikkoihin kohdistuvia vaatimuksia, jotka eivät sovi kansallisen rikoslainsäädännön systematiikkaan, ja että rangaistustasojen määrittelyssä tulee kunnioittaa jäsenvaltioiden kansallisten rangaistusjärjestelmien sisäistä johdonmukaisuutta (esim. LaVL 2/2026 vp, s. 6–7, LaVM 9/2025 vp, s. 13. LaVM 2/2025 vp, s. 4, LaVL 34/2022 vp, s. 4 ja siinä viitatut LaVL 17/2022 vp, s. 5–6, LaVL 2/2022 vp, s. 7, LaVM 9/2021 vp, s. 4, LaVL 7/2021 vp, s. 9–10, LaVL 15/2017 vp, s. 4, LaVM 29/2014 vp, s. 3 ja LaVL 16/2013 vp, s. 3–4). Yleisemmin valiokunta on korostanut, että tietyn EU-direktiivin jatkovalmistelussa on seuraamuksia koskevin osin syytä pyrkiä kansallisen rangaistusjärjestelmän sisäisen johdonmukaisuuden säilyttämiseen (esim. LaVL 34/2022 vp, s. 5, LaVL 15/2017 vp, s. 4 ja LaVM 29/2014 vp, s. 3/I).

15. U-jatkokirjelmän (s. 2) mukaan valtioneuvosto pitää tärkeänä rangaistus- ja seuraamussäännöksiin liittyvää välttämättömyys- ja suhteellisuusperiaatetta. Sanotun lisäksi seuraamuksia luonnolliselle henkilölle tuomittavia seuraamuksia koskevan velvoitteen jatkovalmistelussa on nähdäkseni syytä kiinnittää huomiota edellisessä kohdassa mainittuihin lakivaliokunnan vakiintuneesti esittämiin näkemyksiin.

16. U-jatkokirjelmän (s. 4) mukaan Euroopan parlamentin ehdotuksen mukaan oikeushenkilölle määrättävistä seuraamuksista tulisi valita joko liikevaihtoperustainen tai euromääräinen sen mukaan, kumpi olisi kussakin tapauksessa korkeampi. Puheenjohtajavaltion viimeisimmän kompromissiehdotuksen mukaan tällaista tilannekohtaista arvioita korkeammasta seuraamuksesta ei edellytettäisi ja artikla olisi johdonmukainen suhteessa muihin viime aikoina hyväksytyissä direktiiveissä omaksuttuihin sääntelymalleihin.

17. Lakivaliokunta on arvioinut osin vastaavanlaista oikeushenkilöihin kohdistuvaa seuraamussääntelyä aserikosdirektiiviehdotusta koskevan U-kirjelmän käsittelyn yhteydessä. Sanottu direktiiviehdotus sisältää velvoitteen, jonka mukaan oikeushenkilölle tuomittavan seuraamuksen tulee olla joko liikevaihtoon perustuva tai euromääräinen, sen mukaan kumpi näistä on korkeampi. Valiokunta korosti, että sanottu velvoite poikkeaa merkittävästi Suomessa omaksutusta järjestelmästä (LaVL 2/2026 vp, s. 7). Tämän vuoksi valiokunta piti tärkeänä kansallisen liikkumavaran säilyttämistä siten, että oikeushenkilöillekin määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden järjestelmä muodostaa kansallisesti selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden. Seuraamuksista EU-tasolla säädettäessä tulisi valiokunnan mukaan myös ottaa huomioon, että myös EU:n tasolla sääntely on mahdollisimman johdonmukaista (LaVL 2/2026 vp, s. 7). Sanottua olisi nähdäkseni syytä painottaa myös käsiteltävänä olevan direktiiviehdotuksen jatkovalmistelun suhteen.

Raskauttavat seikat

18. U-jatkokirjelmän (s. 4) mukaan Euroopan parlamentin kannan vuoksi trilogineuvotteluissa on käyty keskustelua raskauttavia seikkoja koskevan direktiiviehdotuksen 11 artiklan velvoittavuudesta sekä uusista raskauttavista seikoista. Kokonaisuudessaan velvoittava ja uusilla koventamisperusteilla täydennetty artiklan sisältämä listaus poikkeaa yleisnäkemyksessä hyväksytystä muotoilusta, jossa velvoitetaan sisällyttämään kansalliseen lainsäädäntöön yksi tai useita luetelluista koventamisperusteista. U-jatkokirjelmän mukaan neuvotteluissa on pyritty säilyttämään yleisnäkemyksessä saavutettua joustavuutta ja löytämään kompromissi kokonaan velvoittavan listan ja yleisnäkemyksen laajasti harkinnanvaraisen listan välillä.

19. Eduskunnan lakivaliokunta on aiemmassa lausuntokäytännössään suhtautunut kielteisesti rikoslajispesifeihin koventamis- ja lieventämisperusteisiin (ks. esim. LaVL 2/2026 vp, s. 8, LaVL 4/2024 vp, s. 7, LaVL 34/2022 vp, s. 5 ja LaVL 9/2022 vp, s. 4 ja 5). Seikkaperäisten säännösten sisällyttäminen EU:n rikosoikeudelliseen sääntelyyn tällaisista kysymyksistä voi olla lakivaliokunnan mukaan haastavaa, sillä kansallinen järjestelmä voi näiltä osin poiketa merkittävästi EU-tason sääntelystä (LaVL 2/2026. vp, s. 8). Valiokunta on tämän vuoksi katsonut, että EU:ssa valmistelussa olevan direktiiviehdotuksen neuvotteluissa on perusteltua pyrkiä siihen, että ehdotetut säännökset eivät edellytä rikoslajispesifisiä koventamis- ja lieventämisperusteita ja että käyttöön ei tarvitse ottaa kansalliselle lainsäädännölle vieraita sellaisia perusteita. Tällaisten seuraamusten ja toimenpiteiden osalta on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen. Valiokunta on pitänyt perusteltuna, että EU:n rikosoikeudellisen sääntelyn muotoilemisessa hyödynnettäisiin myös tältä osin kansallisen joustonvaran mahdollistavia EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisääntöjä (LaVL 2/2026 vp, s. 8). Sanottua olisi syytä korostaa myös nyt käsiteltävänä olevan direktiiviehdotuksen suhteen ja pyrkiä varmistamaan, että raskauttavia seikkoja koskeva velvoite on harkinnanvarainen ja kansallista liikkumavaraa jättävä.

Vanhentumisajat

20. U-jatkokirjelmän (s. 4) mukaan Euroopan parlamentti on mietinnössään ehdottanut syyteoikeuden vanhentumisaikojen poistamista kokonaan kaikissa direktiivissä tarkoitetuissa rikoksissa. Viimeisimmässä puheenjohtajavaltion kompromissiehdotuksessa vanhentumisaikoja on porrastettu sekä pidennetty suhteessa neuvoston yleisnäkemyksessä hyväksyttyyn niin, että vanhentumisajat jatkuisivat rikoksen vakavuuden mukaan vähintään 10, 20 tai 30 vuotta asianomistajan täysi-ikäistymisen jälkeen. Vanhentumisajat eivät koskisi lievemmin rangaistavia tekoja.

21. Rikoslain (39/1889) 8 luvun 1 §:n 5 momentin mukaan lapsenraiskauksen, törkeän lapsenraiskauksen, seksuaalisen kajoamisen lapseen, törkeän seksuaalisen kajoamiseen lapseen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää kaksikymmentäkahdeksan vuotta. Sama koskee kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistunutta raiskausta, törkeää raiskausta, seksuaalista kajoamista, törkeää seksuaalista kajoamista, seksuaalista hyväksikäyttöä, paritusta, törkeää paritusta, ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa. Syyteoikeus vanhentuu rikoksen kohteena olleen henkilön täyttäessä kaksikymmentäkolme vuotta, jos kysymyksessä on 20 luvun 18 §:n 2 momentissa tarkoitettu lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin.

22. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten erityisille vanhentumisajoille on useita lasten erityiseen suojeluun liittyviä hyväksyttäviä perusteita ja vanhentumisaikojan tulee olla riittävän pitkiä rikosvastuun toteuttamiseksi. Lakivaliokunta on kuitenkin käsiteltävänä olevan direktiiviehdotuksen aikaisemmassa käsittelyvaiheessa pitänyt tärkeänä, että direktiivin vanhentumisaikoja koskevat velvoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja yhteensovitettavissa rikoslaissa omaksuttujen sääntelyratkaisujen kanssa (LaVL 10/2024 vp, s. 6).

23. Yleisemmin lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että direktiivien jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että kansallista rikoslain 8 luvun sääntelyn ilmentämää systematiikkaa ei jouduta muuttamaan direktiivissä asetettujen velvoitteiden täytäntöönpanon seurauksena (ks. esim. LaVL 3/2025 vp, s. 6, LaVL 13/2023 vp, s. 9 ja LaVL 17/2022 vp, s. 6).

24. U-jatkokirjelmässä (s. 2) omaksutun valtioneuvoston kannan mukaan jatkoneuvotteluissa on tärkeää pyrkiä säilyttämään riittävä kansallinen liikkumavara ja joustavuus syyteoikeuden vanhentumisaikoja koskevassa sääntelyssä. Esitettyyn valtioneuvoston kantaan voidaan nähdäkseni edellä esitetyin täsmennyksin yhtyä.

Rikostaustan selvittäminen

25. Direktiiviehdotuksen 12 artikla sisältää määräyksen rikostaustan selvittämisestä. Alkuperäisen direktiiviehdotuksen sanottu velvoite edellyttää, että lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittäminen säädetään jäsenvaltioissa velvollisuudeksi voimassa olevassa direktiivissä säädetyn oikeuden sijaan.

26. Eduskunnan lakivaliokunta on direktiiviehdotuksen aiemmissa käsittelyvaiheissa korostanut artiklan tavoitteen olevan ehdottoman myönteinen. Valiokunta piti erittäin tärkeänä pyrkiä estämään lasten turvallisuutta vaarantavista rikoksista aiemmin tuomittujen henkilöiden toimimista lasten parissa (LaVL 10/2024 vp, s. 7 ja LaVL 20/2024 vp, s. 3). Ehdotetulle velvoitteelle on edelleen esitettävissä mainitut painavat perusteet.

27. Lakivaliokunta kuitenkin katsoi olennaista olevan, että rikostaustan selvittämistä koskeva sääntely on tarkoituksenmukaista ja oikeasuhtaista sen tavoitteisiin nähden. Valiokunta katsoi, että velvoitteeseen tuli pyrkiä saamaan riittävästi joustavuutta ja liikkumavaraa, jotta asiasta voidaan säätää kansallisesti mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla, ottaen huomioon myös ehdotetun muutoksen vaikutukset (LaVL 10/2024 vp, s. 7). Direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa valiokunta piti vähimmäistavoitteena rikostaustan selvittämisvelvoitteen rajaamista tiettyihin toimialoihin sekä direktiivin johdanto-osan selventämistä niin, että velvollisuuden ei tarvitse kattaa tilapäistä työskentelyä tai toimintaa (LaVL 20/2024 vp, s. 3).

28. Käsiteltävänä olevan U-jatkokirjelmän (s. 5) mukaan Euroopan parlamentti ei hyväksynyt yleisnäkemyksen mukaista velvoitetta, jossa selvittämisvelvollisuus oli rajattu eräisiin toimialoihin. Trilogineuvotteluissa artiklaan on palautettu rikostaustan selvittämisvelvollisuus komission alun perin ehdottamassa laajennetussa muodossa ilman toimialakohtaisia rajauksia. Jatkokirjelmän mukaan vaikuttaa siltä, että artiklaan ei tulla saamaan Suomen tavoittelemaa joustavuutta tai liikkumavaraa.

29. U-jatkokirjelmässä (s. 2) ilmaistun valtioneuvoston kannan mukaan valtioneuvosto on valmis hyväksymään rikostaustan selvittämistä koskevan kiristyksen, mikäli direktiivin neuvottelutulos on kokonaisuutena arvioiden Suomen neuvottelutavoitteiden kannalta myönteinen. Tällöin direktiivistä aiheutuisi muutostarpeita Suomen voimassa olevaan lainsäädäntöön rikostaustan selvittämistä koskevin osin.

30. Lähtökohtaisesti sellaista tilannetta, jossa rikostaustan selvittämistä koskevaa kansallista lainsäädäntöä ja sen ilmentämää systematiikkaa on muutettava yksinomaan EU-oikeudellisen direktiivin täytäntöönpanon seurauksena, ei voida pitää optimaalisena. Tässä suhteessa merkitystä on myös sillä, että eduskunnan lakivaliokunta on edellyttänyt valtioneuvoston ryhtyvän pikaisesti selvittämään ja arvioimaan kokonaisvaltaisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistamistarpeita (LaVL 8/2021 vp, s. 5–6 ja EV 78/2021; ks. myös LaVL 10/2024 vp, s. 7–8).

31. Nähdäkseni edellä esitettyjä lakivaliokunnan omaksumia näkemyksiä suhteessa rikostaustan selvittämistä koskevaan direktiiviehdotuksen 12 artiklaan voidaan edelleen pitää perusteltuina ja ajankohtaisina. Selvää on, että ehdotetulle velvoitteelle on esitettävissä lasten suojeluun liittyvät painavat perusteet, mutta samalla myös velvoitteen oikeasuhtaisuuteen ja sen vaikutuksiin tulisi kiinnittää huomiota. U-jatkokirjelmässä esitetyn perusteella ei kuitenkaan välttämättä vaikuta todennäköiseltä, että velvoitteeseen saataisiin lakivaliokunnan edellyttämää joustavuutta ja liikkumavaraa.

Helsingissä 21.5.2026

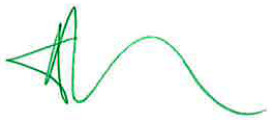

Sakari Melander
OTT, VT, rikosoikeuden professori